

Is kleinschalige vlaktekop goed voor het bos?

[Stichting NatuurAlert Nederland](#)

21-MRT-2021 - De ontwerp Bossenstrategie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is in meerdere opzichten omstreden. Ambities en doelen klinken in het algemeen positief, maar de uitvoeringsmaatregelen zijn daarmee niet zelden in strijd. Daarom is het goed dat de behandeling ervan in de Tweede Kamer is uitgesteld tot na de verkiezingen.

Deel deze pagina

In de ontwerp Bossenstrategie wordt vlaktekop tussen 0,1 en 0,5 hectare onderdeel van regulier bosbeheer. Vlaktekop tot deze grootte (bijna een voetbalveld!) zou goed zijn voor onder meer de biodiversiteit. Bij uitstek een controversieel punt. De Kamer had twijfels en verzocht demissionair minister Schouten bij motie wetenschappelijk onderzoek te laten doen naar *“de ecologische effecten van vlaktekop op de kwaliteit van bosccosystemen”*.

Effecten van vlaktekop: twee rapporten

Op basis van dit verzoek stelde de minister een wetenschappelijke commissie aan, onder leiding van prof.dr.ir. Frits Mohren en dr.ir. Jan den Ouden. Deze [bracht kortgeleden haar rapport](#) uit, met als titel 'De ecologische aspecten van vlaktekop in het Nederlandse bos'. Kort daarvoor werd echter een vergelijkbaar rapport uitgebracht door een wetenschappelijk team onder leiding van prof.dr.ir. Rudy Rabbinge, met als titel '[Ecologische effecten van vlaktekop op de kwaliteit van bosccosystemen](#)' (pdf; 4,1 MB). Dit onderzoek was bedoeld als contra-expertise en

werd, in overleg met het ministerie, uitgevoerd in opdracht van Stichting NatuurAlert Nederland.

Essentiële verschillen

Er zijn essentiële verschillen tussen de beide rapporten. Centraal staat de vlaktekop tot 0,5 hectare, waarop de vraag van de Tweede Kamer betrekking heeft. Het team van Rabbinge concludeert dat deze schadelijk is voor biodiversiteit, klimaat en bodem. Mohren en Den Ouden daarentegen stellen: “De ambitie in de Bossenstrategie om een maximum van 0,5 hectare voor vlaktekop in te stellen, is dan ook een bevestiging van de keuze voor kleinschalig beheer. Ons onderzoek laat zien dat de keuze voor kleinschalig beheer wenselijk is in het licht van klimaat, bodembescherming en biodiversiteit.”

Alle vlaktekop is schadelijk

Bij vlaktekop tast zoninstraling het bosklimaat aan (Bron: J.H. Kuper)

Dat vlaktekop schade aan het boscysteem toebrengt wordt in beide rapporten bevestigd. Deze schade is in belangrijke mate het gevolg van aantasting van het bosklimaat door zoninstraling op de kapvlakte en door zoninstraling in het flankerende bos. Mohren en Den Ouden stellen zich op het standpunt dat dit effect geen rol meer speelt bij kapvlaktes die kleiner zijn dan 0,5 hectare, maar geven hiervan geen berekeningen. Ook hun schaalindeling van de kap op grond van de boomhoogte klopt niet. De werkelijke grens ligt niet bij 0,5 maar bij 0,1 hectare: bij dat oppervlak wordt in de midzomer nog steeds de helft van het grondoppervlak enige uren door de zon beschenen. Dit is de grens tussen groepenkap en vlaktekop die in de praktijk algemeen wordt gehanteerd. Daarmee valt de bodem weg onder hun advies om 0,5 hectare te beschouwen als de grens tussen schadelijke grootschalige vlaktekop en als positief beoordeelde 'kleinschalige' vlaktekop. De auteurs gaan zelfs zover kapvlaktes kleiner dan 0,5 hectare, in afwijking van de bosbouwpraktijk, te herdefiniëren als groepenkap. Veronderstelde positieve effecten van deze 'groepenkap' worden niet aannemelijk gemaakt, zelfs niet voor de biodiversiteit. Uit de door het team Rabbinge bestudeerde bronnen blijkt juist het tegendeel.

Bedrijfsvorm vlaktekop in strijd met doelen Bossenstrategie

Vlaktekop is, ongeacht de schaal, altijd onderdeel van een bosbedrijfsvorm die is gebaseerd op stapsgewijze cyclische afbraak van de volledige houtopstand - binnen een omlooptijd van maximaal honderd jaar - naar een pionierfase van waaruit het bos volledig opnieuw moet worden opgebouwd. Het is een in wezen agrarische bedrijfsvorm, op basis van aanplant, groei, oogst (eindkap) en heraanplant. Daarmee verschilt zij principieel van de exploitatie van bos als permanent ecosysteem. Bij Mohren en Den Ouden blijft dit volledig buiten beschouwing. Deze laatste bedrijfsvorm berust op regelmatig terugkerende selectieve oogst van afzonderlijke bomen en incidentele kleine groepen uit houtopstanden met een permanent karakter. Deze ontwikkelen zich daardoor tot steeds oudere en rijkere ecosystemen. Deze wijze van bosexploitatie beantwoordt optimaal aan de doelen van de Bossenstrategie. Alle vormen van vlaktekop zijn met die doelen volledig in strijd.

Meer informatie

- Rapport [Ecologische effecten van vlaktekop op de kwaliteit van bosecosystemen](#) (pdf; 4,1 MB) door R. Rabbinge en collega's.
Wetenschappelijke studie verricht in opdracht van Stichting NatuurAlert Nederland
- Natuurbericht [De ecologische effecten van vlaktekop in het Nederlandse bos](#) van Frits Mohren, Jan den Ouden en Marieke Reijneker
- Rapport [De ecologische aspecten van vlaktekop in het Nederlandse bos](#) door Jan den Ouden en Frits Mohren

Tekst: Frits van Beusekom, [Stichting NatuurAlert Nederland](#)

Foto's: B. Mabelis; J.H. Kuper